

N:o 220.

Af herr **Branting m. fl.**, om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

Vid 1908 års riksdag fann sig den dåvarande socialdemokratiska riksdagsgruppen böra gentemot den 1907 som hvilande antagna reformen på nytt framlägga sitt förslag om en på helt annat sätt genomgripande författningsrevision. Vi hänvisade till att kompromissen »ingenstädes i landet väckt sådana känslor till lif som en storstilad lösning af en stor fråga alltid framkallar»; vi framhöllo, att framstegen i den nya ordningen köpts så dyrt, att »det verkar nästan parodiskt att tala om 1907 års stora rösträttskompromiss som en 'lösning'». Högt och tydligt borde det därför sägas ut: »*rösträttsfrågan blir icke löst förr än demokratiens princip fullt ut segrat i stat och kommun*». Och så mycket hellre frambars på nytt förslaget till en verklig lösning af frågan, som »det hastigt stigande intresset för *kvinnornas* rösträttsfråga ställt i ännu skarpare belysning särskildt en af de stora bristerna i det hvilande förslaget».

Äfven Andra Kammaren vägrade emellertid, med 146 röster mot 48, att låta det af socialdemokraterna framförda författningsrevisionsförslaget bli hvilande vid sidan af 1907 års beslut. Och samma öde rönt en motion af herr Lindhagen m. fl. om alldeles samma demokratiska reformer, inpassade i proportionalismens ram. Genom dessa beslut omöjliggjordes för valmännen att välja mellan olika hvilande rösträttsförslag, och det allena kvarstående Lindmanska har nu på känt sätt blifvit antaget — under protester eller reservationer från

flertalet i den nya Andra Kammaren och under en sådan brist på anslutning från någon som helst påvisbar folkmening, att den nya grundlagens egna anhängare sökt en förlägen tröst däri, att när man intet godt väntar af en stor förändring blir man åtminstone icke utsatt för gränelen af några svikna förhoppningar vid dess tillämpning.

Det borde under sådana förhållanden ingenstades finnas rum för några illusioner om, att de nu antagna förändringarna skulle innebära rösträttsfrågans lösning, icke ens att de skulle kunna för en kortare tid framåt af den svenska demokratien godtagas. Fastmer åligger det särskildt det arbetande folkets talemän att, oberoende af de förändringar som genomförts, i år liksom i fjol inför samhället betona, att *rösträttsfrågan icke blir löst förr än demokratiens princip fullt ut segrat i stat och kommun.*

Andra Kammaren.

Vi öfvergå då först till den grupp af reformkraf, som afser demokratisering af grunden för den blifvande Andra Kammaren. Intet hindrar här, att, efter det steg som nu tagits till rösträttens utsträckning till en del af de förut utestängda manliga medborgarna, Riksdagen omedelbart griper sig an med att förbereda en fortsättning, så att de allt fortfarande utestängda må se, att deras rättvisa sak icke är i trötthet uppgifven. För att nu omedelbart upptaga denna viktiga del af det stora reformprogrammet talar också kraftigt det faktum, att folkmeningen nyss, inför afgörandet om det hvilande förslaget, med särskild styrka tagit sikte på den nu beslutade reformens otillräcklighet just i denna del. Öfverallt har man känt det motbudande och utmanande i att under namn af »allmän rösträtt» nödgas mottaga något helt annat än hvad rösträttsrörelsen därmed afsett. Demokratiens gamla fordran på ärlig allmän rösträtt har ju i den stora kompromissen så kringkurits och belamrats med allehanda »garantier», att det rent af kunnat på allvar sättas i fråga, om den nya ordningen, trots att den i princip utgår från allmän rösträtt, i realiteten kommer att innebära något demokratiskt framsteg från censusbestämmelser, hvilka åtminstone den industriella arbetarklassen allt mer lyckats neutralisera. I alla händelser är framsteget, som vi i fjol skrefvo, »köpt mycket dyrt med en ängslig uppflyttning af åldersstrecket och ett fasthållande vid censusprincipen i form af fordran på både stats- och kommunalutskyldsstreck. Och halfva nationen, kvinnorna, har lämnats utanför i fortsatt medborgerlig rättslöshet, när högern »löste 'rösträttsfrågan'».

Hvad detta sista eller *kvinnornas uteslutande* angår, kunna vi helt göra till våra de ord som yttrades i fjol i herr Lindhagens m. fl. motion: »På ett särskildt sätt faller en skugga öfver hela förslaget från de utestängda kvinnliga medborgarskarorna. Därmed har tydligare än genom något annat fastslagits, att det hela slutats på samma sätt, som det begynts och hela tiden bedrifvits, nämligen såsom en byteshandel. När frågan ännu icke var afgjord och det kunde tänkas, att kvinnans medtagande möjligen skulle gifva något ideellt innehåll, en viss glans och lyftning åt förslaget, ägnadt att underlätta dess framgång, hade man i bakhand både vänliga ord och tankar för den kvinnliga rösträtten. Men så snart det visat sig, att flera erbjudanden ej behöfdes för att få saken med minsta möjliga uppoffring i hamn, kastas utan vidare alla onödiga idéer åt sidan.»

De äro likväl, som bekant, många i vårt land hvilka nu beklaga, att icke åtminstone på denna punkt rösträttsreformen fick något af den lyftning, hvarom här talas. Och i samma mån de utestängda kvinnornas egen rösträttsrörelse vinner i omfattning och intensitet, kommer dessas antal att växa. Men våra styrandes olyckliga vana att alltid söka fördröja äfven reformer, som de själfva mer eller mindre öppet erkänna vara oundvikliga, ha vi att tacka för att denna gärd af rättvisa och erkännande åt Sveriges kvinnor ännu låter vänta på sig.

För vår del kunna vi dock icke stanna vid att nu fordra att den »allmänna» rösträtten till Andra Kammaren verkligen göres allmän på *en* af de punkter, där den nu helt fattas, låt vara att just där skillnaden mellan fras och verklighet springer allra tydligast i ögonen. Samma rätt, som vi kräfva för Sveriges kvinnor att ha sitt ord med vid afgörandet af deras folks och deras egna angelägenheter af samhällelig art, begära vi också för de andra utestängda grupper, som offrats på kompromisspolitikens och de »samhällsbevarande» fördomarnas altare.

Först möter här *åldersstrecket*, hvilket höjer gränsen för utöfvande af valrätt från myndighetsåldern, hvilken hittills gällt såsom gräns, till 24 år. Men vi behöfva mer än väl våra *unga*, myndiga män och kvinnor med vid valurnorna, att med sin ljusa tro på hur lätt framsteg måste kunna genomföras något motväga den allt för ängsliga betänksamhet, som där ända upp till lifvets slut har sin fulla talan.

Vi vilja ha bort den förstuckna census, som ligger i det på många håll mot hittills gällande praxis betydligt skärpta *utskylldstreck*, som den nya ordningen infört och som, okänt i den allmänna röst-

rättens länder, är så betecknande för hur vår svenska höger efter sina intressen omtolkar den princip den påstår sig vilja godtaga. Icke minst den ekonomiska depressionsperiod vi ännu befinna oss i, med dess sviter af arbetslöshet och minskade inkomster, innebär en den kraftigaste erinran om det oförsvärliga i en sådan anordning, då arbetarklassen, som ändå värst lider af de hårda tiderna, därtill skall drabbas med minskning af sitt normala politiska inflytande, alldenstund antalet skatterestantier från de mindre bärkraftiga kommer att i sådana tider med social nödvändighet ökas.

*Fattighjälpsstreck*et måste i sin nuvarande omfattande formulering i en mängd fall bli en upprörande orättvisa mot medborgare, som nödgats mottaga understöd för sig eller de sina på grund af t. ex. sjukdom eller oförvällad arbetslöshet. *Värnepliktsstreck*et har aldrig varit annat än »ett öfverflödigt trasselstrek», *konkursstreck*et sammanblandar utan fog en gäldenärs privatekonomiska förhållanden med valrätten.

»Såsom villkor för rösträtten», skref i en motion 1907 en så moderat man som frih. Adelsvärd, »borde icke få kvarstå andra bestämmelser än sådana, för hvilka fullt klara skäl för deras rättvisa kunna anföras och som icke på grund af deras natur måste komma att verka olika inom olika samhällsklasser». Mäter man med denna sunda måttstock, så falla, på samma gång som den största orättvisan, könsstrecket, också alla de öfriga här uppräknade »strecken», och rösträttsvillkoren förenklas till *välfräjdad* och *fullmyndig*.

Som naturlig konsekvens af att vi sålunda fortsätta att kräva för den folkvalda kammaren den allmänna rösträtts verklighet, icke blott dess namn, följer, att vi på samma gång återupptaga vårt yrkande, att *valbarhet* icke må bindas vare sig af köns- eller bostadsstreck. Att *kvinnornas valbarhet* är en naturlig konsekvens af deras valrätt bestrides knappast längre. Och hvad *bostadsstreck*et angår har utan tvifvel den nya valordningen medfört någon lättnad, men det finnes dock intet hållbart skäl, hvarför man skulle i lag förbjuda ett parti, som kanske har en känd och högt uppskattad kandidat strax bortom valkretsgränsen, att få, om dess valmän så själfva önska, samla sina röster på honom. Att ett sådant stadgande direkt motverkar den höjning af kapacitetsnivån, som proportionalismens försvarare påräkna af sitt systems tillämpning, torde knappt kunna på allvar bestridas.

Och denna reform af grunden för den nya Andra Kammaren, hvilken vi sålunda fororda, den som skulle ge oss på denna viktiga punkt hvad folkmeningen kräver såsom ärlig allmän rösträtt — den

kan utan minsta formella svårighet genomföras med några enkla ändringar i två paragrafer i den nya riksdagsordningen. I den riktningen måste ändå den fortsatta utvecklingen gå, och ju förr vi gripa oss an därmed desto bättre.

Första Kammaren.

Den andra hufvudpunkten på vårt politiska författningsrevisionsprogram rörer Första Kammaren, dess bildande och behörighet. Äfven den frågan anse vi både böra och lämpligen kunna redan nu förberedas, då behovet af en ändring i det nuvarande tillståndet blir allt mera uppenbart. Och främst gäller det här införandet af sådana grundlagsbestämmelser, hvarigenom uttryckligen erkännes och ställes utom all tvist, att den politiska tyngdpunkten skall ligga i den direkt folkvalda Andra Kammaren.

Allbekanta politiska förhållanden göra frågan om kamrarnes inbördes befogenhet allt mera brännande. Och nationen kan helt visst icke länge finna sig i, att den kurs, som den vid de allmänna valen till Andra Kammaren uttalar sig för, på grund af Första Kammarens starka inflytande icke alls blir följd.

I vårt författningsförslag hade vi infört det *suspensiva vetots* princip äfven gentemot en Första Kammare, som vi tänka oss uppbyggd på den lika kommunala rösträttens grund. Själfklart måste krafvet på suspensivt veto bli ur demokratisk synpunkt ännu vida mera angeläget gentemot en ur den 40-gradiga skalan framgången kammare sådan som den nu beslutade. Man må icke invända, att denna kanske trots allt får en färg, som betryggar ett samarbete utan slitningar med den blifvande Andra Kammaren. Med till visshet gränsande sannolikhet kan redan nu förutsägas, att om också de breda folklagrens synpunkter för framtiden icke komma att helt sakna målsmän äfven i Första Kammaren, så blir dessas antal dock alldeles för ringa att där kunna betrygga framgången af det nödvändiga reformarbete, hvar till kräfves båda kamrarnas samstämmande beslut.

Frågan om det suspensiva vetots införande i vår författning, hvilken därigenom skulle på ett naturligt sätt närma sig enkammar-systemet, bör därför omedelbart åter framföras som en riktlinje mot ett af de hufvudmål, som man nu måste söka att på allvar nå fram till. I de motioner från 1907 och 1908, som vi förut omnämnt, voro också formulerade förslag till suspensivt veto upptagna. I nära anslutning till grundtankarna i dessa förslag framföra vi nu åter vårt

kraf på suspensivt veto genom nedanstående yrkande på omformulering af § 1 riksdagsordningen.

En annan författningsändring på detta område är, såsom åren 1907 och 1908 jämväl i särskilda motioner föreslogs, genomförandet af *lika* kommunal rösträtt, hvartill måste anknyta sig ett sträfvande att äfven göra denna rösträtt i vida större omfattning *allmän* än nu är förhållandet. Denna reform är i och för sig oundgänglig. Ty den i alla andra länder okända 40-gradiga kommunala röstskalan kommer väsentligen att verka därhän, att missförhållandet i maktfördelningen inom de svenska kommunerna kvarstår och att penningens herravälde öfver personlighetsprincipen vidmakthålles. I våra grannländer Norge och Danmark tillämpas nu lika kommunal rösträtt, såsom den enda försvarliga, vid ett äfven där genomfördt proportionellt kommunalt valsysteem.

Men denna reform, hvares nödvändighet vi således på det starkaste betona, har likaledes sin stora politiska betydelse såsom grundläggande för Första Kammarens bildande, hvilket då skulle ske ungefär efter samma ordning som för närvarande gäller för t. ex. den franska senaten.

Berörda författningsändring liksom genomförandet af valbarhet för kvinna, utom såsom redan skett till öfriga kommunala församlingar och nämnder, äfven till *landstingen*, kan emellertid ske endast genom ändring i kommunallagarne. Men detta är en fråga för sig, hvares framförande vid *denna* riksdag af flera nära liggande skäl icke låtit sig göra.

Våra tidigare författningsförslag, såvidt de afse ändring i grundlagen, beröra emellertid äfven de oskäligen streck, som satts för *valbarheten* till Första Kammaren. Genom införandet af arfvoden till Första Kammarens ledamöter har ett af dessa streck aflägsnats. Men de obehöriga hinder återstå, som ligga i förbud för kvinnas valbarhet och stadgande af en viss högre förmögenhet såsom valbarhetsvillkor. I konsekvens med våra yrkanden i fråga om valbarheten till Andra Kammaren, måste vi alltså äfven påyrka, att förenämnda hinder för valbarhet till medkammaren må upphöra.

Med stöd af hvad vi sålunda anfört, hemställa vi alltså:

att Riksdagen för sin del måtte antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af nedanstående paragrafer i den nya riksdagsordningen:

§ 1.

Svenska folket representeras af Riksdagen, fördelad i två kamrar, den Första och den Andra, hvilka hvar för sig pröfva och afgöra till Riksdagen hänskjuten fråga.

Hvad kamrarna sammanstående besluta, det vare Riksdagens beslut; så ock hvad Andra Kammaren beslutar i grundlagsfrågor tre gånger och i andra ärenden två gånger i följd, efter det för hvarje upprepad gång ett nyval till hela kammaren mellankommit; dock att i de uti 65 § omförmälda frågor olika beslut skola på sätt där stadgas afgöras medelst gemensam omröstning samt att hvad därom äfvensom i denna paragraf föreskrifves ej må ändras annorledes än genom beslut af båda kamrarna.

Riksdagsmännen kunna i utöfning af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar.

§ 9.

Till ledamot i Första Kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.

§ 16.

Valrätt till Andra Kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmyndarskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

Till efterrättelse — — — — — inträffar.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

Tillika få vi hemställa, att utskottet, i händelse af bifall till den gjorda framställningen, ville vidtaga den jämkning i formuleringen af andra paragrafer i grundlagarne, som blifva en följd af ofvanstående förslag. Häri innefattas också att i § 31 regeringsformen utbyta ordet »män» mot »män och kvinnor».

Stockholm den 24 mars 1909.

Hjalmar Branting.

Carl Lindhagen. Herm. Lindqvist. Ernst Blomberg.

Charles Lindley. Knut A. Tengdahl. J. J. Hasselquist.

Ernst Söderberg. J. Th. Johansson. Sven Persson. Hj. Rissén.

Joh. Åberg. J. A. Wallin. K. A. Borg. C. E. Svensson.

E. C. Kropp. N. Edv. Lindberg. Sven Linders. Nils Persson

Värner Rydén. Aug. Nilsson. A. J. Christierson.

O. H. Waldén. F. W. Thorsson. Emil Kristensson.

A. C. Lindblad. Gustaf Strömberg. N. A:son Berg.

Johan Forssell. Viktor Larsson. G. A. Rundgren.

Bernh. Eriksson. E. A. Leksell. L. J. Carlsson.